

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

UNIVERSITEIT GENT

Vakgroep Nederlandse Taalkunde

Blandijnberg 2

9000 Gent

VRAGENLIJST 181

SEPTEMBER 2008

DE WERELD 1

Dialect van :(stad, dorp, gehucht, wijk),

.....(gemeente).(prov.)

GESPROKEN DOOR :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :

Waar opgegroeid :

(vroeger) beroep :

In welke gemeente werd beroep uitgeoefend :

Dialect van moeder :

Dialect van vader :

Dialect van echtgeno(o)t(e) :

Ik ben naar school geweest tot jaar

Datum van invullen van vragenlijst :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

OPGETEKEND DOOR :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :

Dialect :

(vroeger) beroep :

Ik ben naar school geweest tot jaar.

Hoogste diploma :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialectwoordenboek. Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialect gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialectuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialect van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

1. HEMEL EN LUCHT (NAVRAAG)

Hoe noemt u in uw dialect:

1. Het uitspansel of hemelgewelf waaraan zich zon, wolken, maan en sterren vertonen?

Bv. in de zin: Er zijn veel wolken te zien aan/in de ...

2. WEER EN WIND (NAVRAAG)

Hoe noemt u in uw dialect:

2. Een aantal opeenvolgende zomerse dagen vrij laat in september en/of in het begin van oktober?

3. Kent u hiervoor een samenstelling of een uitdrukking met het woord *zomer(tje)*?

4. Hoe zegt u bij een beginnende regenvlaag: 'het begint te druppelen'?

5. Hoe zegt u: 'het begint harder te regenen'?

6. Aanhoudend zachtjes regenen, waarbij het water door de bodem wordt opgezogen zodat de planten goed kunnen groeien?

7. Kent u voor 'hard regenen' een aantal uitdrukkingen van het type *Het regent dat het ...* Zo ja, vul aan met het ontbrekende woord.

Het regent dat het

8. Kent u in uw dialect een uitdrukking voor 'hard regenen' die bestaat uit het werkwoord *regenen* met een lijdend voorwerp, zoals in het AN *Het regent pijpenstelen* ?

Het regent

9. Een regendruppel? Bv. in de zin: <i>Het gaat regenen; ik heb al een ... gevoeld.</i>	
10. Een hevige regenbui, een grote hoeveelheid regen ineens?	
11. Kent u nog andere woorden of uitdrukkingen i.v.m. regen? Zo ja, gelieve ze hier te noteren en geef indien nodig een verklaring.	
12. Kent u voor stormweer een uitdrukking van het type <i>een ... van een weer</i>? Zo ja, vul aan met het ontbrekende woord of de ontbrekende uitdrukking.	
13. Om uit te drukken dat er helemaal geen wind is, kennen sommige dialecten een uitdrukking van het type <i>Er is geen ... wind</i>. Kent u zo'n uitdrukking? Zo ja, vul aan met het ontbrekende woord of de ontbrekende uitdrukking.	
14. Een zacht windje?	
15. Kent u voor 'hevig waaien' een uitdrukking van het type: <i>Het waait dat het ...</i> Zo ja, vul aan met het ontbrekende woord of de ontbrekende uitdrukking.	<i>Het waait dat het</i>
16. Een wervelwind, d.i. een draaiende kolom lucht die met een enorme kracht voorwerpen van het aardoppervlak kan optillen en meezuigen?	
17. Trekking voelen in de lucht, een koude luchtstroom voelen? Bv. in de zin: <i>Doe de deur dicht, want het ...hier.</i>	

18. Vrij sterke zuiging van de lucht door een beperkte ruimte heen, bijvoorbeeld omdat er aan beide kanten ramen open staan? Bv. in de zin: <i>Doe de deur dicht, ik zit niet graag in de ...</i>	
19. Kent u nog andere woorden of uitdrukkingen i.v.m. waaien? Zo ja, gelieve ze hier te noteren en geef indien nodig een verklaring.	

3. TIJD

Hoe noemt u in uw dialect:

20. Het jaargetijde dat loopt van 21 maart tot 20 juni? De natuur wordt weer groen en jonge dieren worden geboren tijdens dit jaargetijde.	
21. De vroege lente (van ongeveer eind februari tot eind maart)?	
22. Het jaargetijde dat loopt van 21 september tot 20 december? De natuur begint te verdorren en de dagen worden korter.	
23. Beurtelings, de ene dag wel en de andere niet? Bv. in de zin: <i>Ik was mijn haar niet elke dag, maar ...</i>	
24. Vroeg? Bv. in de zin: <i>Als je zonder files in Brussel wilt geraken, moet je ... vertrekken.</i> (tijdelijk, aantijdens, vroeg, intijds)	

25. Het aanbreken van de dag? Bv. in de zin: <i>Ik sta graag op vóór ..., om de zon te zien opkomen.</i>	
26. Zeer vroeg 's ochtends, bij het aanbreken van de dag? Bv. in de zin: <i>Ik ga vanavond vroeg slapen, want morgen moet ik al ... de baan op.</i>	
27. Kent u een grappige uitdrukking voor 'zeer vroeg in de ochtend, vóór dag en dauw'?	
28. De tijdsduur vanaf het aanbreken van de dag tot ongeveer 9 uur?	
29. De tijdsduur vanaf ongeveer 9 uur tot 12 uur?	
30. Tijdens de ochtend? Bv. in de zin: <i>... eet ik altijd een boterham met confituur.</i>	
31. Halfweg in de voormiddag? Bv. in de zin: <i>Het was al ...toen hij hier arriveerde.</i>	
32. Twaalf uur, het midden van de dag? Het tijdstip waarop de zon haar hoogste punt bereikt? Bv. in de zin: <i>Het is ..., tijd om te eten!</i>	
33. De tijdsduur die na de middag begint en rond 6 uur 's avonds eindigt?	
34. Halfweg in de namiddag? Bv. in de zin: <i>Het was al ...toen hij hier arriveerde.</i>	
35. De vroege avond, d.i. de tijdsduur vanaf het einde van de namiddag tot aan het avondeten?	

36. Het midden van de nacht? Bv. in de zin: <i>Ik had panne met de auto en ben maar in de/het ... van de nacht thuis geraakt.</i>	
37. Het tijdstip waarop men koffie drinkt, ongeacht het moment van de dag waarop dit gebeurt?	
38. Vertaal in uw dialect: <i>Het is dicht bij vier uur.</i>	
39. Vertaal in uw dialect: <i>Het is voorbij vier uur.</i>	
40. Dinsdag?	
41. Woensdag?	
42. Zijn er nog andere dagen van de week die een speciale dialectbenaming krijgen? Zo ja, gelieve ze hier te noteren en te zeggen om welke dag het gaat.	
43. Januari?	
44. Februari?	
45. Mei?	
46. Juni?	
47. Juli?	
48. Augustus?	

49. Kent u voor het begin van de maand oktober nog een oude benaming die herinnert aan Sint-Bavo, die op 1 oktober zijn feestdag heeft ?	
50. November?	
51. Zijn er nog andere maanden van het jaar die een speciale dialectbenaming krijgen? Zo ja, gelieve ze hier te noteren en te zeggen om welke maand het gaat.	
52. Telkens een beetje langer worden, gezegd van de dagen? Bv. in de zin: <i>In de lente beginnen de dagen...</i>	
53. Een vierde deel van een werkdag, vroeger meestal een periode van drie uur?	
54. Een korte tijdsruimte, enige tijd ? Bv. in de zin: <i>We werden door de portier naar een spreekkamer gebracht en na/achter een ... kwam de directeur daar binnen.</i>	
55. Een zeer korte tijdsruimte, een ogenblik? Bv. in de zin: <i>Wacht even, ik ben maar een ... weg.</i>	
56. Een lange tijdsruimte? Bv. in de zin: <i>Het zou niet lang duren, maar we hebben toch een ... moeten wachten.</i>	
57. Eerstvolgend? Bv. in de zin: <i>Deze week heb ik geen tijd, maar ... week kan ik wel.</i>	
58. Uiteindelijk, op de duur? Bv. in de zin: <i>Hij stak zich almaar dieper in de schulden totdat hij ... helemaal failliet ging.</i> (op een einde, te langen einden, t'einde reke, te langen leste, op 't leste)	

59. Op tijd? Bv. in de zin: <i>Gisteren kwam hij te laat maar vandaag is hij ...</i>	
60. Vroeger, in het verleden? Bv. in de zin: <i>De mensen hadden het ... veel slechter dan vandaag.</i>	
61. Onlangs, een korte tijd geleden? Bv. in de zin: <i>Hij is hier ... nog een keer op bezoek geweest.</i> (overtijd, korteling(s), over een beetje, overlest)	
62. Binnenkort, over een korte tijd? Bv. in de zin: <i>Alle inwoners zullen ... een brief ontvangen van het gemeentebestuur over de nieuwe verkeerssituatie.</i>	
63. Om uit te drukken dat iets nooit zal plaatsvinden, worden zegswijzen gebruikt waarin een denkbeeldig tijdstip of een denkbeeldige gebeurtenis wordt genoemd. In het AN spreekt men bv. van “met/op /te Sint-Juttemis”. Kent u zo’n uitdrukking in uw dialect? (in ’t jaar Blok, in ’t jaar Stillekens, als Pasen en Sinksen op dezelfde dag vallen, als Pasen op een maandag valt)	

4. LAND EN WATER

Hoe noemt u in uw dialect:

64. Een verheffing van de aardbodem, een duidelijk zichtbare hoogte in het landschap? Vb. in de zin: <i>In de Vlaamse Ardennen vind je veel ... Het is daar lastig fietsen.</i>	
65. Specifiek voor kustbewoners: heuvel van fijn zand, door verstuiving ontstaan? Dergelijke heuvels zijn vooral aan de kust te vinden.	

66. Specifiek voor kustbewoners: een duingebied bestaat uit hoogten met daartussen komvormige laagten. Hoe noemt u zo'n hoogte?	
67. Specifiek voor kustbewoners: Hoe noemt u een laagte tussen duintoppen?	
68. De schuine aflopende zijde van een heuvel? Bv. in de zin: <i>De/het ... van die heuvel is veel te steil voor mij.</i>	
69. Het hoogste punt van een berg?	
70. Kent u dialectbenamingen voor verschillende soorten zand (wit zand, stuifzand, drijfzand, ...)? Zo ja, gelieve de dialectbenaming te geven en een omschrijving.	
71. Zeer harde, blauwgrijze kalksteen waaruit bijvoorbeeld stoepen en trappen gemaakt wordt?	
72. Kleine, ronde steen?	
73. Verzamelnaam voor de kleine steentjes die zich in grote hoeveelheden in aardlagen of op de bodem van rivieren bevinden? Ze worden ook gebruikt bij de aanleg van opritten van huizen en om landwegen te verharderen.	
74. Kalksteen die geschikt is om te bewerken en te polijsten? Deze steen wordt o.a. gebruikt om beeldhouwwerken van te maken of om vloeren en trappen van te leggen.	
75. Een lichtgele stof die gemakkelijk ontvlamt? Als poeder wordt het in de geneeskunde gebruikt, maar het werd vroeger ook tegen ongedierte in planten aangewend.	

76. De aardolie die vroeger o.a. gebruikt werd in lampen?	
77. Het water dat zich in of onder de grond bevindt, o.a. doordat regenwater door de losse bovengrond tot op een harde laag wegzakt?	
78. Het peil van het grondwater? Bv. <i>In maart staat de/het ... het hoogst en in september het laagst.</i>	
79. De strook land aan elk van beide zijden van een rivier, meer, enzovoort?	
80. Specifiek voor kustbewoners: de met stenen verharde zeedijk in onze kustbadplaatsen?	
81. Specifiek voor kustbewoners: de met stenen verharde helling die van de zeedijk afloopt naar het strand? (kateie)	
82. Welke dialectbenaming gebruikt u voor een mengsel van natte aarde? Bv. in de zin: <i>Ik heb in de regen mijn tuin omgespit en nu hangen mijn laarzen vol ...</i>	
83. Een vuil, stinkend mengsel van water en aarde, onder meer als bezinksel in putten, beken en grachten? B.v. in de zin: <i>Hij sukkelde in de gracht en zakte tot aan zijn knieën in de ...</i> (modder, morre, moor, dabber, goor)	
84. Zich golvend voortbewegen, sprekend van water in een rivier of een beek?	

5. RUIMTE

Hoe noemt u in uw dialect:

85. De ruimte of plek die een persoon of zaak inneemt?
Bv. in de zin: <i>Ik ben een smalle, ik neem niet veel ... in.</i>	

86. Landstreek, gebied dat door bijvoorbeeld tradities, landschap, taal, enz. een zekere eenheid vormt? Vb. in de zin: <i>Zo'n vogelsoort komt niet voor aan/in/al onze ...</i>	
87. Het gebied dat een bepaalde plaats omgeeft? Bv. in de zin: <i>Er was nergens in de't ... een bakker te vinden.</i>	
88. Buurt, de bewoonde omgeving van je woonplaats? Bv. in de zin: <i>Je zoekt een timmerman? Wel, er wonen er hier twee in de/het</i>	
89. Op een bepaalde plaats? Bv. in de zin: <i>Waar kan ik hier ... mijn jas hangen?</i>	
90. Op geen enkele plaats? Bv. in de zin: <i>Ik heb urenlang gezocht, maar mijn sleutels waren ... te vinden.</i>	
91. Niet verdergaan, zich ophouden? Bv. in de zin: <i>Ik kan niet lang ..., want ik heb een afspraak bij de kapper.</i>	
92. Verlaten of leeg, gezegd van een plaats waar niets of niemand aanwezig is? Bv. in de zin: <i>In de winter ligt het strand er meestal ... bij.</i>	
93. Tegen elkaar liggen, gezegd van bijvoorbeeld stukken land of staten? Bv. in de zin: <i>Wondelgem ... aan Gent en Heule ... aan Kortrijk.</i>	
94. Sterk hellend, bijna loodrecht omhoog? Bv. in de zin: <i>De Muur van Geraardsbergen is zeer ...</i>	
95. Recht omhoogstaand? Bv. in de zin: <i>Ik heb mijn cactus verpot en nu staat hij mooi ...</i>	

96. Zeer recht, zonder enige kromming of helling in de opgerichte stand?	
97. Naast? Bv. in de zin: <i>Kom ... me zitten, dan kunnen we samen naar de prentjes kijken.</i> (nevens(t), nevest, neffens(t))	
98. Opzij? Bv. in de zin: <i>Zet die tafel eens een beetje ..., hij staat in mijn weg.</i> (opzijts, opzij, aan de kant)	
99. Halfweg? Bv. in de zin: <i>Hij fietste van Gent naar Brugge en toen hij ... was, brak zijn ketting.</i> (halfwege, t'halverwege(n), t'halvent de weg)	
100. Tot in de helft? Bv. in de zin <i>De brokstukken lagen tot ... (op) de baan.</i>	
101. Het dichtste bij, gezien vanuit de blik van de waarnemer? Bv. in de zin: <i>Zie je die twee huizen daar? In het ... huis woont mijn broer, in het verste mijn grootmoeder.</i> (naarste)	
102. Het verste af, gezien vanuit de blik van de waarnemer? Bv. in de zin: <i>In het dichtste huis woont mijn broer, in het ... mijn grootmoeder.</i> (voorst, footste, verste)	
103. Kent u voor 'het is helemaal niet ver' een uitdrukking van het type <i>Het is maar een ... ver</i> . Zo ja, vul het ontbrekende woord in het zinnetje in.	
104. Naderen, dichterbij komen? Bv. in de zin: <i>Als je 't goed wilt zien zal je een beetje moeten ...</i> (naarzen, dichterbij komen)	

6. HOEDANIGHEDEN

Hoe noemt u in uw dialect:

105. Tot fijn gruis of zeer fijne korreltjes gemaakte vaste stof? Bv. in de zin: <i>Wanneer je suiker, koffiebonen of krijt fijnmaakt, krijg je ...</i>	
106. Tot poeder maken? Bv. in de zin: <i>Je moet de peperkorrels eerst ... vóór je ze in soep doet.</i>	
107. Hard aanvoelend en toch gemakkelijk breekbaar? Bv. in de zin: <i>Zijn botten zijn erg ... geworden. Hij heeft al verscheidene keren zijn arm of been gebroken.</i>	
108. Van de vloeibare tot de vaste toestand overgaan, gezegd van bijvoorbeeld vet?	
109. De rekbare stof waarvan bijvoorbeeld fietsbanden en laarzen gemaakt worden?	
110. Een glibberige, geleiachtige massa die kan lillen, zoals bijvoorbeeld opgesteven gelatine?	
111. Gemakkelijk klevend, zich gemakkelijk vasthechtend?	
112. Zeer weinig wrijving gevend wanneer men over een oppervlakte beweegt, zodat men niet of nauwelijks kan blijven staan, bv. gezegd van een vloer? Bv. in de zin: <i>De vloer is ...; pas op dat je niet valt!</i>	
113. Vochtig aanvoelend en een beetje plakkend, vooral gezegd van handen?	

114. Een benauwde, schimmelachtige reuk of smaak hebbend, bv. gezegd van een slecht verluchte kamer? Bv. in de zin: <i>Zet eens een raam open, het ruikt hier zo ...</i>	
115. Opborrelend blaasje in een vloeistof, bv. tijdens het koken van water?	
116. Al bobbelend naar boven komen, gezegd van vloeistoffen, bv. door opstijgende luchtballen? Bv. in de zin: <i>Water dat kookt begint te ...</i>	
117. Schuim geven? Bv. in de zin: <i>Bier dat pas uitgeschonken is, kan erg ...</i>	
118. Als kleine deeltjes op- of wegspringen, gezegd van vloeibare zaken? Bv. in de zin: <i>Ik wil niet dat je in het bad springt, want dan ... het water langs alle kanten.</i>	
119. Met kracht door een nauwe opening naar buiten geperst worden, gezegd van een vloeistof? Bv. in de zin: <i>Het water ... uit de tuinslang.</i>	
120. Met een vloeistof doordrenken; nat maken?	
121. Onderdompelen in een vloeistof? Bv. in de zin: <i>Vóór je begint te dweilen, moet je de dweil eerst ... in een emmer met water.</i>	
122. Een vloeistof al gietende doen vloeien uit een kan, fles, enz? Bv. in de zin: <i>Wil je nog een beetje water in mijn glas ...?</i>	

123. Hoe zou u die handeling noemen in de zin: <i>Thee kun je beter pas ... nadat hij een tijd getrokken heeft.</i>	
124. Overgieten? Bv. in de zin: <i>Je mag de rest van de koffie in de thermos ...</i>	
125. Overvloedig in stromen neervloeien, gezegd van vloeistoffen? Bv. in de zin: <i>Het regent zo hard dat het water uit de regenpijp...</i>	